

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Unversus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputat. XXIX. De concursu habituum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

pensiones, ergo debet dari peculiare aliquod illorum principium.

V.
Habitibus voluntatis non possunt univocum re-
fundis in
species intel-
lectuales.

Dices; hanc facilitatem refundi posse in species impressas, quæ sunt in intellectu. Contrà primò, licet enim negari non possit, quod clarius proponitur obiectum, eò magis illud movere voluntatem, sicque species subinde effectivè inclinare voluntatem remotè, universim tamen non possunt habitus voluntatis constitui in his speciebus, frequenter enim contingit habere aliquem perfectissimas species honestatis alicujus obiecti, ut condonationis injuriæ, & tamen sentit se vehementer inclinari & propelli in contrarium, nempe vindictam; ergo habitus vindictæ & odij non consistit in speciebus impressis.

VI.
Si habitus voluntatis sint species, sequitur Beatos & ipsum Christum habere habitus vitiosos.

Contrà secundò, hinc enim sequeretur Angelos, Beatos, imò animam Christi habere habitus vitiosos: probatur sequela, habent perfectissimas species horum obiectorum, cum ea perfectissimè cognoscant, ergo si species hæ sint habitus odij, iræ & aliorum vitiorum, habent etiam habitus vitiosos, quod nemo sanus concedet. Dices; species hæ, ut sint habitus vitiosus, connotant absentiam aliarum specierum, earum nempe quæ sunt species actuum & obiectorum virtutis. Contrà, ergo & species virtutis, ut sint habitus honestus & virtuosus, connotant absentiam specierum actuum & obiectorum vitiosorum, ergo anima Christi non habet habitus virtuosos, quod

tamen est æquè falsum. Deinde, habitus virtutis & vitij in gradibus saltem intensus opponuntur, ergo non consistunt in speciebus impressis, hæ enim simul stant in eodem intellectu, obiectorum etiam maximè oppositorum, utraque enim obiecta tam bona, quam mala, multi perfectissimè cognoscunt.

Dices; si facilitas hæc sit habitus aliquis informans voluntatem, ergo vel semper sentiretur ante operationem, vel nunquam, quorum tamen utrumque est falsum, ut constat. Resp. consistere facilitatem hanc in habitu informante voluntatem, ut tamen moveatur requiri cognitionem, per quam proponatur obiectum voluntati, quâ positâ inclinat voluntatem habitus ad amplectendum illud obiectum, licet non semper sequatur illius inclinationem: sicut aliquando contingit in ipsâ voluntate, quæ licet habeat vim inclinandi se ad amorem alicujus obiecti, non tamen sentit hanc inclinationem, nisi quando ei proponitur obiectum. Quod clarius constat in prædeterminatione physicâ, quæ licet habeat vim, non inclinandi solum voluntatem, sed necessitandi, id tamen non præstat, nisi positâ cognitione obiecti, in quod feratur voluntas. Facilitatur ergo voluntas in actu primo per habitum ante cognitionem, licet non prodeat in actum secundum ante representationem actualem obiecti, ut modò de prædeterminatione physicâ dictum est.

VII.
Ut habitus inclinet voluntatem requiritur cognitio obiecti.

DISPUTATIO XXIX.

De concursu habituum.

SECTIO PRIMA.

In quo genere causa concurrat habitus naturalis.

I. **H**abitibus supernaturales dant simpliciter posse, habitus naturales facile. Præsens ergo quaestio est quo pacto, hanc actibus facilitatem tribuant habitus, & quâ ratione potentias in iis facile eliciendis juvent.

II. Prima sententia affirmat facilitatem hanc consistere in modo quodam actibus superaddito, quem habitus producendo, facilitatem addit actui, & juvat hoc modo potentiam: ad substantiam verò actus dicit hæc sententia habitum omnino non concurrere, sed ad solum modum. Ita Vasqu. 1. 2. d. 83. c. 2. nu. 8. & decimo quarto.

III. Contrà, si enim habitus omnino non concurrat ad substantiam actus, in actu ipso producendo non juvat potentiam: sicut trahens cymbam nihil ab alio juvatur qui aliam similiter cymbam trahit, nisi vires unâ cum priore ad eandem cymbam trahendam conjungat. Conf. modus hic cum sit affectio actus, debet in eo subiectari, ergo pro aliquo priori actus est productus, antequam producat hic modus, ergo in actus productione habitus nullo modo juvat potentiam, utpote quæ totum suum concursum & conatum prius posuit, quàm facilitas producat.

IV. Secunda sententia docet habitum facilitare potentiam ad actum producendo illius intensiorem: unde tribuendo singula singulis, substantiam actus dicunt hi auctores produci à potentiâ, intensiorem ab habitu.

Contrà, intensio enim actus non distinguitur ab actus substantiâ, ergo non potest habitus concurrere

re ad intensiorem actus, quin concurrat ad illius substantiam. Si autem intensiorem actus ponant distinctam ab actus substantiâ, præterquam quod hoc sit falsum, eodem modo impugnatur, quo præcedentem sententiam impugnavi num. tertio: si enim habitus non concurrat ad substantiam actus, sed tantum ad modum intensiorem, nullo modo juvat potentiam in ipsius actus productione, ut loco citato latius est declaratum.

VI. Si verò tandem dicant habitum hoc sensu juvare potentiam producendo intensiorem, quoddam potentiam cum habitu intensiorem actum possit producere quàm sine habitu. Contrà primò, habitus enim naturales non dant simpliciter posse, sed tantum facile, ergo totum potest potentia sine habitu, quod potest cum illo. Contrà secundò, potentia non solum ad ultimum gradum intensiorem facilitatur, sed ad alios omnes, ergo habitus potentiam non ad ultimum tantum intensiorem gradum juvat, sed etiam ad reliquos, ergo in aliquo alio consistit hæc facilitatio habitus.

VII. Tertia sententia facilitationem habitus statuit in coëfficienciâ. Dicunt itaque nonnulli habitum facilitare ad actum concurrente unâ cum potentiâ ad illius productionem, quo fit ut potentia non tantâ contentione, se ad actuum productionem accingat, tantumque conaminis in eorum effectione adhibeat, habitu partem quasi oneris sublevante, & vires adiungendo, ad eorum effectiorem facilitante. Ita Gab. in 3. d. 23. ar. 2. Ockamus quod 1. 3. qu. 20. Cajet. 1. 2. qu. 49. ar. 3. & quaest. 5. 1. ar. 2. Capreol. in prologo sententiarum, Valen. 1. 2. d. 4. qu. 1. p. 2. Frus. 9. Met. c. 5. qu. 4. sect. 2. Suar. d. 44. l. 5. num. 6. & sect. 6. Moncæ. d. 4. c. 3. Granad. 1. 2. Cont. 4. d. 3. num. 13. Oviedo hic Cont. 16. p. 4. n. 5. & alij plurimi.

VIII. Hæc sententia in quantum ait habitum effectivè concurrere cum potentiâ ad actum, mihi videtur vera:

VI.
Habitibus non juvant potentiam ad eliciendum actum magis intensum.

VII.
1. Sent. facilitationem habitus statuit in concursu effectivo ad actum.

Hæc sententia adæquatum munus habitus non explicat.

vera : hic autem non est unicus effectus habitus, utpote qui non solum actum efficit, sed prævidet etiam ad eum voluntatem inclinatur & allicit, quod ab hujus sententiæ actoribus non explicatur. In quo verò hæc inclinatio seu invitatio consistat videbimus sectione tertiâ.

IX.

4. Sent. ait habitum facilitare solum in genere causæ formalis.

Quarta sententia asserit habitum facilitare ad actum tantum in genere causæ formalis, informando scilicet potentiam, & nihil aliud præstando : Ita Duran. in 3. d. 23. qu. 2.3. & 4. Palud. in 3. d. 23. quæst. 2. & alij nonnulli ex antiquis. Quam etiam sententiam cum multis ex recentioribus tenet P. Hurt. hic d. 16. sect. septima.

X.

Si facilitare sit solum in formare, habitus semper facilitabit.

At sanè, difficile intelligitur quomodo hæc facilitatio formalis contingat : si enim consistat adæquate in ipso habitu informante potentiam, difficulter explicatur quomodo non semper faciliat, eum facilitare nihil aliud sit, quàm informare, cujus tamen contrarium manifestâ constat experientiâ, nec enim facilitat habitus ad actum circa aliquod objectum, nisi posita illius objecti cognitione. Deinde, ægrè explicatur quomodo in hac sententiâ habitus, ut faciliat, dependeat à cognitione cum habitus non percipiat quidquam per cognitionem : & si hoc dicatur, non apparet cur dici nequeat voluntatem solum ex sympathiâ cum intellectu posse operari, & actus suos elicere, licet nihil percipiat, & consequenter non probatur non distingui intellectum & voluntatem ab animâ, nec inter se, quod tamen mordicus defendunt auctores hujus sententiæ ; nec si distinguantur ab animâ, probatur hinc debere animam simul cum illis influere in operationes utriusque potentiæ : de quo plura sect. sequente, numer. quinto.

Nec habitus in facilitando pendere possit à cognitione.

SECTIO II.

Alia opinio de concursu habitus.

I.

5. Sent. asserit habitum concurrere efficienter ad actum & inclinare formaliter.

Quinta sententia docet habitum & concurrere ad actum efficienter, & antecedenter ad actum inclinare : hæc verò inclinatio, ut aiunt hujus sententiæ auctores, non fit in genere causæ efficientis, sed formalis, habitus enim, inquit, informando potentiam, illam per suam entitatem inclinatur, & allicit, nihil tamen in eâ producendo, sed merè informando. Ita plurimi ex recentioribus, & præter P. Hurt. sect. præcedente n. 9. citatum, qui hoc tantum modo habitum concurrere affirmat ; eandem opinionem tenet P. Arria. hic d. 9. sect. quartâ.

II.

Habitus non inclinatur in genere causæ formalis.

Hanc sententiam, sicut quoad primam partem de concursu effectivo habitus ad actum veram existimo, ita quoad secundam, de inclinatione scilicet formalis, eidem nullo modo assentior, nec facile sustineri posse existimo, licet primâ faciè videri possit plausibilis.

III.

Primo quia semper inclinat.

Impugnatur ergo primò : nam ut dixi sect. præcedente nu. 10. si habitus iræ ex. gr. in genere causæ formalis, seu merè informando inclinatur, ergo semper inclinabit, cum semper informet, sed certum est habitum iræ, vel alterius virtutis aut vitij, non semper inclinare ad iram, aut ad actum virtutis illius aut vitij, ergo.

IV.

Habitus non dependet à cognitione ut informet, ergo nec ut inclinatur, si inclinatur sit informans.

Dices ; deesse conditionem ad inclinationem illam requisitam, nempe cognitionem, seu representationem objecti. Contrâ, nulla conditio deest ad informationem, seu ut habitus informet potentiam, ergo si inclinatio nihil aliud sit quàm informatio, nihil etiam deerit ad inclinationem. Dices ; inclinatio illa est habitus simul & cognitio, seu hoc complexum. Contrâ, etiamsi habitus abesset, cognitio nominis quâ ver. cau. proponeretur objectum ali-

quod jucundum, & appetibile, moveret voluntatem ad illius complacentiam. Dices ; non tantum, ac quando adest habitus. Contrâ, ergo habitus concurrat simul cum cognitione ad illam complacentiam, ergo vel concurrat in genere causæ efficientis, (quod postea ostendam esse verum) vel in genere causæ formalis ut volunt hi auctores : si verò concurrat in genere causæ formalis, ergo concurrat integrando unam integram inclinationem simul cum cognitione, sicut duæ partes ferri aut lapidis conjunctæ constituunt unum movens totale, ergo habitus habet hic suam etiam partialem inclinationem, sicut quævis pars lapidis habet partialem inclinationem ad centrum : ergo hæc partialis inclinatio est aliquid distinctum à cognitione, sed non est sola habitus informatio, sic enim ante cognitionem aliquantulum movisset voluntatem, licet non tantum, quantum conjunctus cum cognitione : sicut quævis pars lapidis inclinatur ad centrum, licet non tantum, ac conjuncta cum aliâ.

Habitus habet partialem inclinationem distinctam à cognitione.

Impugnatur hæc inclinatio formalis secundò : inclinatio requirit cognitionem, seu qualitatem intentionalem, ut intentionalem, ergo non potest habitus excitari immediatè à cognitione, seu representatione objecti, cum habitus sit qualitas mortua : ad quid enim loqui furdo, aut faciem præferre cæco, multò magis stipiti ? solum ergo excitari potest à cognitione mediatè, in quantum nimirum in operando conjungitur cum aliâ causâ, animâ, nimirum, quæ excitari potest, intentionaliter, & cum quâ operationem aliquam efficiat. Conf. alioqui, ut supra dixi, licet voluntas distinguatur & ab intellectu, & ab animâ, adhuc poterit ad actus suos eliciendos intentionaliter ab actibus intellectus excitari, quod tamen negant, qui hanc sententiâ de habitu sequuntur.

V. Habitus, ut pote quid mortuum, non potest excitari à qualitate vitali.

VI.

Impugnatur tertio : Potest voluntas stante cogitatione representante objectum aliquod movens ad iram ex. gr. potest, inquam, non solum non consentire, sed etiam inclinationem illam antecedentem minuere, idque, licet non eliciat actum contrarium patientiæ, valde enim difficile est aliquando, iis præsertim, qui sunt naturâ præservidi, & vehementem habent passionem, seu habitum iræ, elicere tunc actum patientiæ : ergo inclinatio hæc antecedens non est merè entitas cognitionis, & entitas habitus, his enim, ut dixi, stantibus, inclinatio illa antecedens minuitur, & reprimatur : saltem hoc fieri potest divinitus.

Stante cogitatione ex habitu potest quis inclinationem minui, ergo inclinatio est aliquid præter hæc.

Dices ; prædeterminatio physica moveri in genere causæ formalis, ergo idem præstare poterit habitus. Nego antecedens, prædeterminatio enim non alio modo movet, quam actum simul cum voluntate coëfficiendo. Hinc ergo magis confirmatur nostra sententia, sicut enim prædeterminatio non nisi coëfficiendo necessitat, ita habitus non nisi coëfficiendo inclinatur.

VII. Prædeterminatio physica non movet in genere causæ formalis.

Dices secundò ; sentitur impulsus in manu productus, sed hoc non fit nisi in genere causæ formalis, ergo & inclinatio habitus sentiri potest, licet habitus solum moveatur, & inclinet in genere causæ formalis. Huic argumento valde insistent aliqui, quod tamen meo judicio non omnino urget ; imò ex eo probari potius existimo contrariam sententiam. Resp. ergo impulsus & ejus inclinationem non sentiri in genere causæ formalis, sed efficientis, producendo scilicet sensationem sui in manu, sicut calor, durities, ubicatio, & similia, dum sentiuntur producunt sensationem sui. Unde si Deus impediret quò minus sensatio hæc caloris, ubicationis, impulsus, & hujusmodi produceretur, quantumvis applicata non sentirentur. Idem ergo est de inclinatione habitus, illam scilicet esse aliquid efficienter productum ab

VIII.

Impulsus non sentitur in genere causæ formalis.

habitu, ut latius declarabitur ſeſſione ſequentē.

SECTIO III.

Reſolvitur quaſtio circa concurſum habitus ad actus.

I.
Duo circa
actus præſtat
habitus.

II.
Habitus
concurrunt
ad actus ef-
fectivē.

III.
Dicitur, cum
actus produ-
catur in in-
ſtante, nihil
facere poteſt
habitus.

IV.
Non produ-
citur actus
celerius per
habitu, ſed
facilius.

Declaratur
exemplo.

V.
Anima, etiā
ſeparata, mi-
norem cona-
tum adhibet
cum habitu.

VI.
Actio anima
ſeparata eſt
defatigativa
quoad mo-
dum.

VII.
In quibusdā
actibus ani-
ma ſeparata
ſentit diffi-
cultatem.

Duo circa actum præſtat habitus, ut ſuprà di-
ctum eſt ſec. I. n. 8. ad illum ſcilicet & imme-
diatè concurrir, & præviè inclinatur, potentiamque
ad actum circa objectum aliquod eliciendum allicit
& incitat. De utroque hic breviter dicemus.

Prima Concluſio: habitus ad actus iræ, odij, ju-
ſtitie, temperantie &c. concurrunt effectivè. Ita
auctores ſec. I. n. 7. relati, eſtque communis philoſo-
phorum ſententia. Ratio eſt, experientia enim con-
ſtat, quo quis intenſiores acquiſivit habitus, eo cum
minore labore, contentione, & conatu actus elicere:
quod ſignum eſt habitum ſimul cum potentiā con-
currere, eamque in præſentia habitus minus vires
ſuas exercere, minoremque conatum adhibere.

Nec vini ullam mihi habere videtur, quod contra
hoc tantopere urgent aliqui, nempe actum volun-
tatis produci in inſtante, ſive producat à volun-
tate ſolā, ſive ab eā ſimul cum habitu, ergo inquirunt
non poteſt habitus facilitare ſimul concurrendo, cum
nihil facilius produci poſſit quàm quod producit
in inſtante.

Sed contra primò, æquè enim difficulter etiam
intelligitur quomodo poſſit facilitare habitus ad
actum in genere cauſæ formalis, cum ſimiliter argui
poſſit, nihil facilius produci, quàm quod producit
in inſtante, ergo quoad hoc parum refert utrum fa-
cilitatio fiat in genere cauſæ formalis, an efficientis.
Contra ſecundò, non enim dicimus per habitum ce-
leriùs produci actus, quàm ſine habitu, ſed mino-
ri conatu & contentione, quàm ſi habitus unā non
concurreret. Sicut licet eodem tempore, & eadem
etiam celeritate ponamus moveri navem, primò
ab uno ſolo, poſtea à duobus; minorem tamen ad-
hibet tunc prior conatum quàm antea, ſicque actio
æquè perfectæ faciliùs tunc ab illo provenit ex con-
curſu alterius, utroque nimirum concurſum ſuum
contemperante. Idem eſt de potentiā & habitu.

Obijciunt ſecundò: Anima ſeparata operatur per
habitu, animæ enim in inferno retinent habitus vi-
tioſos, & tamen in ſtatu ſeparationis non adhibet
anima conamen quaſi illud, & contentionem, etiam
ſine habitu, ergo habitus non ſupplet contentionem
illam, & conatum. Reſp. animam etiam ſeparatam
operantem ſine habitu exere. majores vires: quò
enim plura ſunt principia, eò minus, per ſe loquen-
do, exerunt ſuas vires, conatus autem ibi & con-
tentio non ſentitur, quia nihil eſt quod animam in
eo ſtatu quaſi defatiget.

Eſt tamen actio illa in animā ſeparatā defatigati-
va, ut ita dicam, quoad modum, requirens ſcilicet
majorem contentionem & conatum; non quoad nu-
merum graduum intenſionis, ſed quoad modum
procedendi, & actum illum producendi.

Secundò dico, poſſe in animabus ſeparatis inve-
niri majorem difficultatem in eliciendo actus aliquos
ſine habitu, & cum habitu, ſicque ibi etiam habitum
facilitare effectivè, & animam cum habitu operan-
tem minorem conatum adhibere, imò & aliquo mo-
do minorem laborem, quàm ſine habitu: quod con-

cedi ab omnibus debere videtur in acquiſitione ſpe-
ciem intelligibilem, & diſcurſu de iis rebus, quas
non vident intuitivè, ut de rebus ſupernaturalibus,
impoſſilibus, &c.

Obijciunt tertio: ſi habitus concurrat ad totam
entitatem actus, ergo nihil differt in modo concur-
rendi à ſpecie impreſſa reſpectu actuum viſionis, &
intellectionis. Negatur tamen conſequentia, eſto
enim in hoc conveniat cum ſpecie, quòd producat
totum actum, differt tamen in neceſſitate concur-
rendi, ſpecies enim ita concurrir, ut ſine eā fieri om-
niò actus non poſſit, habitus verò ita eſt principium
huius actus, ut eſſi non concurreret, poſſet tamen
idem actus ſine eo à ſolā potentiā produci.

Obijciunt quarto: actus producant habitus, er-
go habitus non poſſunt producere actus. Nego con-
ſequentiam, ſicut d. 25. phyſ. ſec. 4. cum comuni
ſententiā oſtendi, licet accidens producat à ſub-
ſtantiā, accidens tamen ſimul cum ſubſtantiā poſſe
producere ſubſtantiam: ſic ergo licet actus producat
habitum, habitus tamen ſimul cum animā poteſt
producere actum.

Secunda concluſio: Inclinatione illa, quæ actum
præcipuum, ſeu ad quem præviè movet habitus,
anteceſſit, non ſit in genere cauſæ formalis ab habitu,
ſed in genere cauſæ efficientis. Hæc concluſio præ-
ter rationes ſeſſione præcedente, quæ tota fuit hæc
de re, allatas, probatur: nam inclinatio illa eſt vi-
talis, & percipitur à voluntate, ergo inclinatio hæc
ſita eſt in actu aliquo voluntatis ab animā ſimul cum
habitu elicitò, non in qualitate mortuā animam in-
formante. Conf. non percipit tunc voluntas habi-
tum, ſed inclinationem ad aliquid aliud, ergo non
mover habitus per ſe formaliter, ſed per actum ali-
quem circa aliud objectum ab animā ſimul & habitu
productum.

Eſt ergo inclinatio illa prævia actus quidam con-
placientiæ, vel appetitio imperfecta circa objectum
illud, quòd tunc proponit cognitio. Complacencia
autem hæc efficitur ab animā ſimul & habitu, eſt-
que magis vel minus vehemens pro intenſione ha-
bitus: ex quo ſit, ut qui paſſiones & habitus valde
habent intenſos, magis vel ad vitia proclives ſint, vel
apti ad virtutem facilè exercendam.

Notandum verò, quando dicitur poſſe eundem
actum produci ſine habitu, qui de facto ab illo pro-
cedit, ſermonem eſſe de ſolā qualitate, non de actio-
ne phyſicā, actio enim, cum ſit eſſentialis dependen-
tia ab hoc numero agente, non poteſt ullo modo
eſſe niſi ab hac cauſā, nec ab aliā procedere, quàm
ab eā, à quā primò proceſſit. Licet verò dicatur ha-
bitus cum ſit ſemen actus, tantum producere actus
ſimiles, ſeu ejuſdem ſpeciei cum illis, à quibus eſt ge-
neratus, intelligi tamen hoc debet, non poſſe ſcilicet
habitum iræ concurrere ad actus juſtitie, vel
temperantie, aut habitus harum virtutum ad actus
aliorum, & ſic de cæteris. Nihilominus, quando eſt
quædam ſubordinatio inter actus, non apparet cur
non poſſit idem habitus concurrere ad diverſos etiam
ſpecie actus, ſicque poterit habitus iræ ex. gr. con-
currere effectivè, & ad ipſum actum iræ, qui eſt
effectus illius primarius, & ad actus præcedentes,
qui ſunt propenſio quædam & facilitatio antecedens
inclinans potentiam ad actum iræ. Quod etiam idem
eſt in aliis habitibus reſpectu ſuorum actuum prima-
riorum & ſecundariorum, ut diſcurrenti patebit.

VIII.
Differentia
in modo con-
currendi in-
ter habitus,
& ſpeciem.

IX.
Quomodo
actus produ-
cat habitus,
& habitus
actum.

X.
Inclinatio
illa prævia
ſit etiam ab
habitu effi-
cienter.

Voluntas non
percipit ha-
bitum.

XI.
Quid ſit
inclinatio præ-
via habitus.

XII.
Quo ſenſu
habitus non
concurrat
niſi ad actus
ejuſdem ſpeciei,
à quibus eſt
genitus.